

ØKOMUSEUM GRENSELAND • EKOMUSEUM GRÄNSLAND

Föreningen Ekomuseum Gränsland Verksamhetsåret 2017

Hällesmörkbukten ved Iddefjorden der Karl XII's galärer ble sjøsatt.

Illustrasjon: Lennart Karlsson.

Foreningen Økomuseum Grenseland Virksomhetsåret 2017

Foreningen Økomuseum Grenseland / Föreningen Ekomuseum Gränsland
Svein Norheim, Festningsstredet 4, NO-1767 Halden.
Telefon +47 47377717 (mobil) E-post: sveinor@halden.net
Bankgiro: Sparbanken Tanum: 5966-0662 • 8351-9,3 013 369-8 • Halden Sparebank 1: 1030.10.79244

Årsmøtet 2017

Årsmøtet ble holdt 16. mars på Nellie's Place, Bullarens Camping. med 25 deltakere. Årsmøtesakene ble vedtatt slik de forelå. Årsmøtet ga styret fullmakt til å oppnevne er vararevisor og ett medlem av valgkomiteen. Etter årsmøteforhandlingene viste Thomas Marthinsson en meget interessant film om Bullaren.

Tankssperringene ved Holkekærnsnäs skans. Foto: Svein Norheim

Styrelsen

Styrelsen har under verksamhetsåret 2017 haft følgende sammansättning:

Svein Norheim, Halden, ordförande

Thomas Marthinsson, Tanum, nestleder

Ulf Vidar Larsen, Halden, kassör

Gun Förde, Dals Ed, sekreterare

Bjarne Andersen, Halden, styrmedlem

Bo Magnusson, Strömstad, styrmedlem

Kerstin Sandqvist, Dals Ed, styrmedlem

Revisorer:

John Solberg, Halden

Lars Örtemark, Dals Ed

Revisorsuppleanter:

Jens Bakke, Halden

Patrik Högfelt, Dals Ed

Valgkomiteen:

Bert-Göran Andersson, Tanum, sammankallande

Inger Blomsnes, Halden

Tage Ödlund, Strömstad

Styremøter

Styret har under året hatt fem styremøter. Ett møte er holdt på Hantverkshuset i Östad de øvrige i Konservativen i Halden.

Utover dette har styret holdt kontakt via e-post/post og telefon.

Arbeidsprogram

Styret har under høsten utarbeidet ny treårsplan 2018-2020.

Verksamheter/aktiviteter

Søndag 11. juni: *Utflukt langs Galärvägen.*

*Fra Økomuseum Grenselands informasjonsskilt ved Lejret, Elgsjön.
Illustrasjon: Lennart Karlsson.*

Kjentmann på «vandringen» var Harald Simonsson. Utflukten ble gjennomført med biltransport mellom ulike stoppesteder på Galärvägen. Start for turen var Blomsholm og endte i Hällesmörk der galärene nådde Iddefjorden i 1718. Det var 22 deltakere på utflukten som foregikk i regnvær.

Fra v.: Dragonkällan v/Lejret, Hällesmörkkyrkan og bautastenen på Glanarudden. Foto: Svein Norheim

Søndag 20. august: **Vandring langs Elgåfossen**

Kjentmann på vandringen var Bjørn Ståhl som var sentral i opparbeidelsen av dette besøksmålet. Det deltok seks personer på vandringen som foregikk i strålende sol. (mens det regnet i bl.a. Halden!).

Foto: Lars-Erik Hammar

Elgåfossen med ruïn etter mølla.. Foto: Svein Norheim

INTERREG-PROSJEKT. En ny vind for Ekomuseum Gränsland!?

På initiativ fra Peter Dafteryd, Strömstad og i samråd med Ekomuseum Gränsland, ble det. 11. desember 2015 holdt et møte i Strömstad der det var invitert flere som var interessenter i Ekomuseum Gränsland. Bohusläns museum og Østfoldmuseene tok ansvar for å søke om et forprosjekt i Interreg for utvikling av Økomuseum Grensland. Forprosjektet ble godkjent og avsluttet våren 2017. Deretter ble det besluttet å søke om et treårig Interreg-prosjekt. De som gjennomførte forprosjektet var Kristina Lindholm, Bohusläns museum og Bodil Andersson, Østfoldmuseene – begge svært erfarne innen Interreg-systemet. Høsten 2017 ble sendt diverse søknader, dessverre med negativt resultat for noen viktige institusjoner.

Perioden har vært preget av en «vente og se» situasjon i påvente av om et Interreg-prosjekt ble godkjent. Høsten har vi allikevel planlagt en del arbeidsoppgaver som nå kan realiseres uten å foregripe et mulig prosjekt.

(På prosjektmøte 12. januar 2018 ble det besluttet ikke å gå videre med prosjektet. Imidlertid er det lagt ned så mye godt arbeid i forslagene til tiltak for Økomuseum Grensland, at styret har et springbrett for gode tiltak i å aktivisere og aktualisere Ekomuseum Gränsland).

PROSJEKT GRANITKUSTEN

Prosjektet drives av Kulturlandskapet, Fjällbacka: Kulturlandskapet

Vi har deltatt i et par møter og gitt innspill til prosjektet. For Ekomuseum Gränsland kan det være aktuelt å spille videre på miljøer som Svinesund, Krokstrand, Fagerholt, Blomsholm og Dårskild – alle besøksmål i Ekomuseum Gränsland.

Granitkusten är en fortsättning på förstudien *Granit*, som genomfördes 2015-2016 under projektledning av Rolf Danielsson. I förstudien har kommunerna i norra Bohuslän tillsammans med Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Västra Götalandsregionen och kommunalförbundet Fyrbodalen analyserat fram 12 unika miljöer som genom speciella insatser ska kunna utvecklas till kvalitativa besöksmål inom konceptet *Granitkusten*.

Målet med projektet är att *Granitkusten* ska utgöra en gemensam plattform där aktörerna kan samverka över kommungränser och över sektorsgränser. Huvudprojektets syfte är att ta fram och driva denna plattform, men också att hitta möjligheter att stödja lokala entreprenöriella initiativ och ge dem möjlighet att växa, samtidigt som miljöerna sätts i ett sammanhang genom överblick och helhetssyn på granitlandskapets möjligheter.

Vi siterer bruddstykker fra en forstudie utført av Rolf Danielsson 2016:

- «I norra Bohuslän är granitens landskap den sammanbindande länken».
- «...att genomföra ett större projekt med att driva en utvecklingsplattform för norra Bohuslän som bygger på granitlandskapets unika natur- och kulturarv. Målet för detta är att utveckla kulturför etagande och kulturarvsturism - men och därigenom skapa fler entreprenörer inom kultur- och turistnäringen.»
- ”En liknande modell har man även arbetat efter i Ekomuseum Gränsland utmed Idefjorden på både svensk och norsk sida. Erfarenhetsutbyte med dessa och även med Slow Valley Åtrådalen kan ge inspiration hur föreningar och entreprenörer kan skapa nätverk som samarbetar innovativt inom ett större område för att ge besökaren helhetsopplevelser.”

FÖRSTUDIE GRANIT NORRA BOHUSLÄN

BESØKSMÅL

Økomuseum Grenselands 26 besøksmål besøkes årlig av mange enkeltpersoner og grupper. Det er vanskelig å angi noe nøyaktige tall da besøksmålene er fritt tilgjengelige for alle til alle tider.

Spesielt kan framheves **Elgåfossen** der det alltid er biler og motorsykler på rasteplassen, og folk på vandring til fossen. Likeledes vet vi at det ofte er folk på Snarsmon som vandrer Bohusleden og Kyststien eller som kommer ens ærend for å se boplassen etter taterne/resandefolket.

Vi mener det trygt kan anslås at våre besøksmål besøkes av **noen tusen personer** gjennom året. Med andre ord besøksmål som betyr mye for historieforståelsen og reiselivet i grenseregionen!

Berg og Rokke kirker: Etter avtale med fylkeskonservatoren i Østfold er informasjonsskiltene fjernet. Fylkeskonservatoren i Østfold har i flere år arbeidet med et «Middelalder-prosjekt», og de ønsket å inkludere disse to kirkene i sin handlingsplan. I tillegg blir Idd kirke og Immanuels kirke skiltet. Dette betyr at disse to besøksmålene går ut av Økomuseum Grenselands «portefølje».

Sagbruksudden; Dals Ed: Sagbruksvirksomheten på Dals Ed var den viktigste næringsveien over lang tid. Samtidig er denne virksomheten over lang tid nær knyttet til kapitalsterke familier og bedrifter i Halden.. Bortsett fra stasjonsbygningen er det lite som i dag forteller om denne virksomheten. Vi håper at med å sette opp et informasjonsskilt vil gi større bevissthet om denne historien.

Rävlyckan; Dals Ed Det er foretatt befaring på besøksmålet Rävlyckan sammen med Conny Olsson og John Sage. Det foretas vedlikehold på eksisterende skilt og stativet flyttes til en mer synlig plass. Det vurderes også muligheten for en utvidelse av besøksmålet med skytebanen (som var en av grunnene til av Milorg-avdelingen slo seg til der i 1945), og en boplass ikke langt unna Rävlyckan der Milorg bodde.

Ende skanse; Halden: I samarbeid med Fredrikshalds Borgerbevæpning klargjøres Ende skanse som et nytt besøksmål. Borgerbevæpningen hadde på eget initiativ tatt på seg arbeidet med å rydde vegetasjonen. De har også snekret tre stk. tretrapper opp til skansen da det her ville være nesten umulig for mange å ta seg opp. Økomuseum Grenseland har betalt materialer og skal også stå for skiltingen – to skilt, ett ved Berby-veien og ett opp på skansen.

Fagerholt; Halden: I samarbeid med Idd og Enningdalen Historielag ønskes det å rehabilitere Fagerholt Monumenthuggeri som besøksmål. For å realisere dette kreves en avtale med grunneier og Halden historiske Samlinger (som eier noe av produksjonsutstyret). Det er skrevet brev til museet (som på nyåret svarte at de er positive, men skal ha en gjennomgang av det utstyret de eier) Det er har vært en foreløpig samtale med grunneier, og vi har hatt befaring med representanter for Fylkeskonservatoren.

INFORMASJONSSKILT

Fortsatt mangler vi noen av de «tapte» informasjonsskiltene.

Vedlikeholdsavtaler er nå etablert med Bullarens Hembygdsforening og Idd og Enningdalen Historielag.

- **Bullarens Hembygdsforening** har utført vedlikehold på noen informasjonsskilt ved siden av at de har også i 2017 ryddet vegetasjon på Snarsmon. Det er kjøpt inn materialer til å fornye brua over grensebekken ved Kitterød – den gamle grenseovergangen med grenserøys. Informasjonsskiltet på Holtet er tatt ned da det er ny eier. Vi må finne ny plassering.

- **Idd og Enningdalen Historielag** har utført vedlikehold på besøksmål i gamle Idd kommune – totalt 8 informasjonsskilt. I tillegg tok de på seg arbeidet med å rydde vegetasjonen på besøksmålet Kirkebøen.

*Kirkebøen og Ole Svendsen Bakke. Før og etter at «lyset» kom.
Foto: Svein Norheim og Ulf Vidar Larsen.*

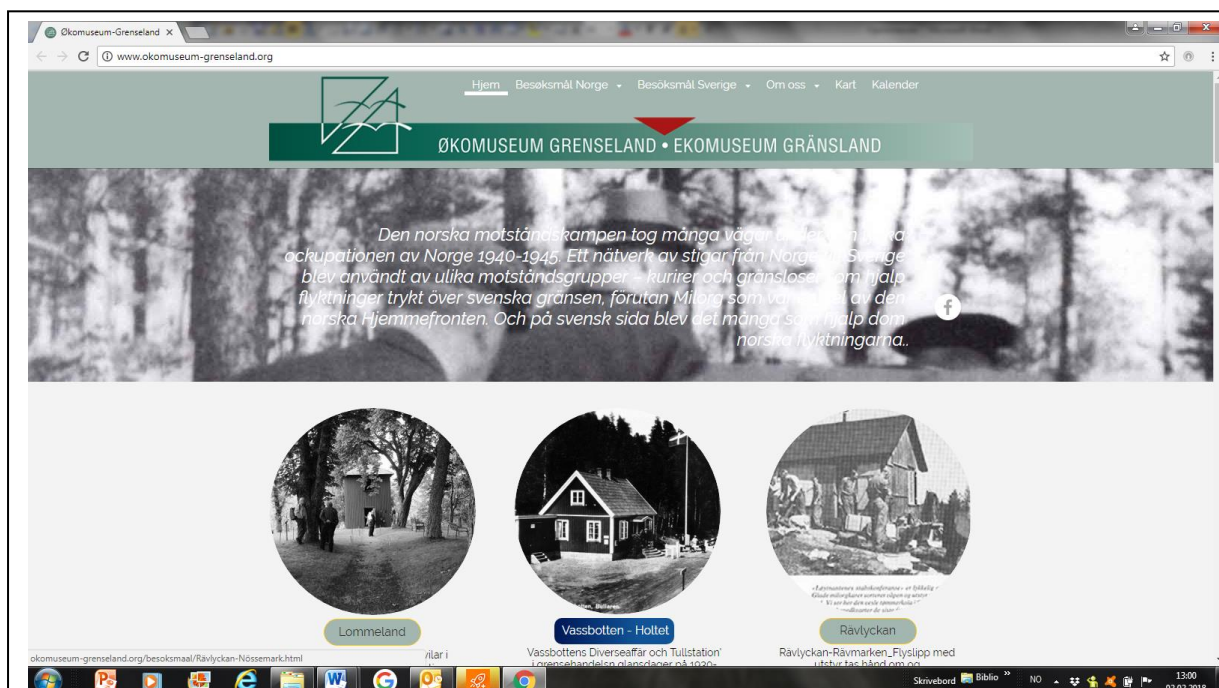

*Hjelmkollen fort spilte en viktig rolle i oppgjøret omkring
unionsoppløsningen i 1905. Foto: Svein Norheim.*

Hjemmesida

Siden høsten 2017 er det arbeidet med å klargjøre materiale for ny hjemmeside. Tekst skulle bearbeide og fakta sjekkes, bilder skulle finnes fram og klargjøres m.h.t. opphav og motiv. Det har vært arbeidet struktur for hjemmeside noe som er mye diskusjoner og testing før man lander.

I guideboka «Småvägarnas kulturminnen / Småveienes kulturminner» ble det satt opp 24 besøksmål, men noen ble slått sammen av redaksjonelle hensyn.. På den kommende hjemmesida bryter vi opp denne sammenslåingen på et par steder for å gjøre det enkelte besøksmålet mer synlig. Samtidig har vi etter avtale med Fylkeskonservatoren fjernet to av våre besøksmål knyttet til middelalderkirkene Berg og Rokke, og ett knyttet til helleristningsfelt i Borge (Fredrikstad) skal også fjernes. Og siden guideboka ble utgitt er Skojareberget kommet til som besøksmål.

ANNEN VIRKSOMHET

Økomuseum Gränsland har «børstet støvet» av en tidligere **vandreutstilling «Riksgränsen följer bäcken»**. Denne viser historien til 10 personer i grensetraktene over periode på 350 år. Sommeren 2017 sto denne utstilt på Hantverkshuset i Östad – også under aktivitetshelgen «Kul på hjul» der det er laget en rundløype med ulike aktiviteter over hele Bullaren-området. Det var stor oppslutning om arrangementet og mange benyttet anledningen til å se utstillingen som var en av postene. Utstillingen er pr. i dag lagret på Iddevang skole. Det arbeides med å vitalisere utstillingen igjen bl.a. med en utvidelse med to montre knyttet til Karl XII 1716 og 1718.

BIDRAGSYTERE - ØKONOMI

Økomuseum Grensland skal i utgangpunktet få **driftstilskudd** fra de gamle prosjektpartene. Noen har falt fra, og noen sliter vi med å få inn i folden igjen. De som fortsatt bidrar med midler er:

- Halden historiske Samlinger
- Østfold fylke v/Fylkeskonservatoren
- Dals-Eds kommun
- Tanums kommun
- Strömstads kommun
- Länsstyrelsen Västra Götalands län

MEDLEMSORGANISASJONER

Økomuseum Grenseland hadde i 2017 ti **medlemsorganisasjoner**:

Bullarens Hembygdsforening
Dals Eds Hembygdsforening
Foreningen Norden Norra Bohuslän
Hogdals Hembygdsforening
Rävmarken Byalag
Skee Sockens Hembygdsforening
Strömstads Historieförening
Strömstads Museiförening/Strömstads Museum
Foreningen Norden Halden
Idd og Enningdalen Historielag

Det vises til eget regnskap for foreningen.

Halden 2018-02-03

Gun Förde

Thomas Marthinsson

Ulf Vidar Larsen

Bjarne Andersen

Kerstin Sandqvist

Bo Magnusson

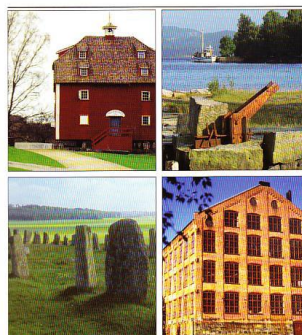
Svein Norheim

Publikasjoner til salgs

SEK/NOK 150,-

SMÅVÄGARNAS KULTURMINNEN

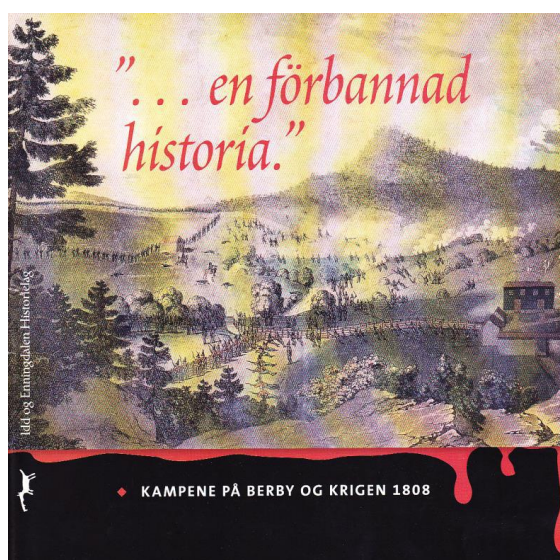

SMÅVEIENES KULTURMINNER

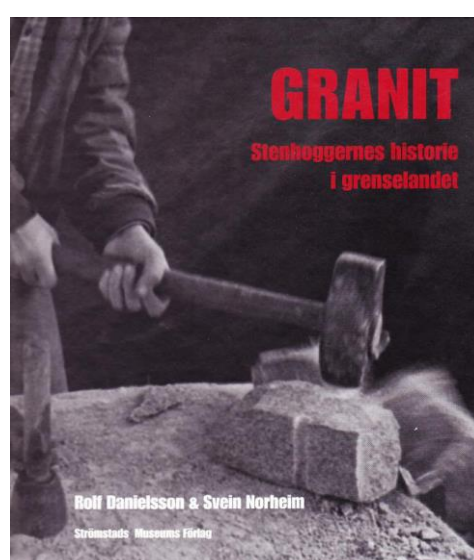

Guide till 25 besöksmål i gränsbygderna
Østfold • Bohuslän • Dalsland

SEK /NOK 50,-

SEK/NOK 70,-

SEK/NOK 150